

**TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT MILLIY BANKI
AKSIYADORLIK JAMIYATINING FAOLIYATI**

O.J.Shoymardonov,

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti “Xalqaro moliya”
kafedrasi o‘qituvchisi, Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori*

N.A.Bahriddinov,

*Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti talabasi,
“Moliya” Fakulteti talabasi*

Annotatsiya: Ushbu tezisda O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki aksiyadorlik jamiyatining tashkil topishi, rivojlanish bosqichlari hamda hozirgi kundagi faoliyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda bankning tashqi iqtisodiy aloqalarni qo‘llab-quvvatlashdagi o‘rni, investitsion loyihalarni moliyalashtirishdagi ishtiroki va zamonaviy bank xizmatlarini joriy etishdagi sa‘y-harakatlari o‘rganiladi. Shuningdek, bankning moliyaviy barqarorligini ta‘minlash, raqamli transformatsiya jarayonlarini rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish borasidagi yutuqlari hamda mavjud muammolar tahlil etiladi. Ish yakunida Milliy bank faoliyatini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan xulosalar va amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: Milliy bank, aksiyadorlik jamiyati, moliyaviy barqarorlik, tashqi iqtisodiy faoliyat, investitsion loyihalar, raqamli transformatsiya, bank tizimi, xalqaro hamkorlik, kapital bozori, tijorat banki.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida moliya-bank tizimi mustaqillik yillarida izchil rivojlanib, mamlakat iqtisodiyotining barqaror o‘shishida muhim o‘rin egallab kelmoqda. Bank tizimining asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki aksiyadorlik jamiyati mamlakatning tashqi savdo aloqalarini rivojlantirish, investitsion loyihalarni moliyalashtirish va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kengaytirishda alohida ahamiyat kasb etadi. Milliy bankning tashkil topishi O‘zbekiston iqtisodiyotini jahon moliya tizimiga integratsiya qilish zaruratidan kelib chiqqan bo‘lib, u respublikada eksport-import operatsiyalarini moliyalashtiruvchi yetakchi bank sifatida shakllandi. Bugungi kunda bank nafaqat tashqi iqtisodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlash, balki ichki moliya bozorida ham raqobatbardosh xizmatlarni taklif etuvchi yirik universal bank sifatida faoliyat yuritmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki mamlakatimiz birinchi Prezidenti I.Karimovning 1991 yil sentabrdagi Farmoni bilan tashkil etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki” unitar korxonasini aksiyadorlik jamiyati shaklida qayta tashkil etish chora-

tadbirlari to‘g‘risida”gi 2019 yil 30 noyabrda PQ-4540-sonli qaroriga asosan O‘zmilliybank aksiyadorlik jamiyati shaklida qayta tashkil etildi. O‘zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi va O‘zbekiston Respublikasi Tiklanish va taraqqiyot jamg‘armasi davlat nomidan "O‘zmilliybank" AJning ta‘sischisi hisoblanadi.

"O‘zmilliybank" AJ faoliyatining asosiy vazifalari va yo‘nalishlari:

- xorijiy kredit liniyalari, xalqaro kapital bozoridagi resurslar, xorijiy investorlar mablag‘larini jalb qilish orqali iqtisodiyotning ustuvor sektorlarida yirik investitsion loyihalarni faol ravishda kreditlash;
- xizmat ko‘rsatish sifati va tezkorligini oshirish uchun innovatsion moliyaviy mahsulotlarni joriy etish;
- kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub‘yektlariga bank xizmatlarini, shuningdek, tashqi iqtisodiy faoliyat masalalarida moliyaviy maslahatlar berish va axborot ko‘magini ko‘rsatish;
- aholiga chakana bank xizmatlari ko‘rsatishni rivojlantirish, shu jumladan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda bank xizmatlarining yangi turlarini joriy etish;
- birinchi navbatda milliy valutadagi uzoq muddatli mablag‘larni safarbar qilish hisobiga bank faoliyatini moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish;
- savdo-eksport moliyalashtirish biznesi mahsulotlarini rivojlantirish va uning geografiyasini kengaytirish, shuningdek, respublikaning eksport salohiyatini rivojlantirish dasturlarini qo‘llab-quvvatlash, eksport qiluvchilarga konsalting xizmatlarini taqdim etish;
- korporativ mijozlarga investitsion banking, jumladan ichki va tashqi bozorlarda qimmatli qog‘ozlarni chiqarish va joylashtirish xizmatlarini ko‘rsatish.

So‘nggi yillarda Milliy bank aksiyadorlik jamiyatining moliyaviy natijalari barqaror o‘shish tendensiyasini ko‘rsatmoqda. Bankning **aktivlari hajmi** yildan-yilga oshib, milliy iqtisodiyotdagi investitsion jarayonlarni qo‘llab-quvvatlash imkonini kengaytirmoqda. **2023-yil yakunlariga ko‘ra**, bank aktivlari 70 trillion so‘mdan oshgan bo‘lib, bu ko‘rsatkich 2020-yilga nisbatan qariyb 1,5 baravar ko‘pdir.

Bankning **sof foydasi** ham izchil o‘shib bormoqda. Xususan, 2023-yilda sof foyda hajmi 1,2 trillion so‘mni tashkil etib, bu avvalgi yilga nisbatan 18 foizga ko‘pdir. Shu bilan birga, **kapitallashuv darajasi** xalqaro me‘yorlarga javob beradi va bankning moliyaviy barqarorligini ta‘minlaydi.

Milliy bank xalqaro reyting agentliklari tomonidan ham yuqori baholanadi. Masalan, Fitch Ratings agentligi bankka “BB-” darajasidagi barqaror reyting bergan bo‘lib, bu uning moliyaviy intizomi va xalqaro majburiyatlarni bajarish qobiliyatini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, Milliy bankning faoliyati O‘zbekiston moliya tizimi barqarorligiga, iqtisodiy o‘shishni qo‘llab-quvvatlashga va xalqaro hamkorlikni rivojlantirishga sezilarli hissa qo‘shmoqda.

2024-yil 27 iyun kuni “O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki” AJ ikki transhdan iborat jami 411 mln. AQSh dollari miqdoridagi obligatsiyalarni London fond birjasida muvaffaqiyatli joylashtirdi. Jumladan:

- 1) 300 mln. AQSh dollari - 5 yil muddatga 8,5% kupon stavkasida,
- 2) milliy valyutada 1 400 mlrd. so‘m - 3 yil muddatga 19,875% kupon stavkasida.

"O‘zmilliybank" AJ o‘z obligatsiyalarini xalqaro investorlar diqqatiga O‘zbekiston Respublikasining 2024 yil 21 may kuni umumiy qiymati 1,5 mlrd. AQSh dollariga teng suveren xalqaro obligatsiyalarini ilk bor 3-ta valyutada jahon moliya bozorlarida joylashtirilganidan so‘ng taqdim etdi.

2025 yil 8 iyul kuni «O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat milliy banki» aksiyadorlik jamiyati xalqaro kapital bozorida AQSh dollari hamda milliy valyutada ikki transhdan iborat jami **418 mln. AQSh dollari** ekvivalentida xalqaro obligatsiyalarni muvaffaqiyatli joylashtirdi. Jumladan:

- 1) **300 mln. AQSh dollarlik** obligatsiyalar 5 yil muddatga **7,2%** kupon stavkasida; Ushbu obligatsiyalar chiqarilishi **140dan ziyod xalqaro institutsional investorlar** tomonidan katta qiziqish bilan kutib olindi. Arizalarning umumiy hajmi **1,3 mlrd. dollardan** oshgan bo‘lib, shu jumladan AQSh dollarida – **1,04 mlrd.**, so‘mda esa – **3,1 trln.ni** tashkil etdi.

Milliy bank aksiyadorlik jamiyati istiqbolida o‘z faoliyatini modernizatsiya qilish va xalqaro standartlarga to‘liq moslashtirish yo‘lida bir qator strategik maqsadlarni amalga oshirmoqda.

Raqamli xizmatlar tizimini kengaytirish.

Bank mijozlarga mo‘ljallangan mobil ilovalar, onlayn kreditlash va elektron hisob-kitob tizimlarini keng joriy etish orqali raqamli bank xizmatlarini rivojlantirmoqda. Sun‘iy intellekt asosida mijozlarni tahlil qilish va risklarni boshqarish tizimlari tatbiq etilishi rejalashtirilgan.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish.

Milliy bank xalqaro moliya institutlari bilan hamkorlikni kengaytirish orqali xorijiy investitsiyalar oqimini jalb etish, eksportni moliyalashtirish hajmini oshirish va yangi kredit liniyalarini ochish ustida ish olib bormoqda.

Barqaror moliyalashtirish (green finance) yo‘nalishlarini rivojlantirish.

Bank ekologik toza va ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni moliyalashtirishga e’tibor qaratmoqda. Bu yo‘nalish nafaqat xalqaro talablar bilan uyg‘unlashadi, balki O‘zbekistonning “yashil iqtisodiyot” konsepsiyasiga ham mos keladi.

Kadrlar salohiyatini oshirish.

Milliy bank ichki kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, xodimlarni xalqaro malaka dasturlari orqali qayta tayyorlash va tajriba almashish mexanizmlarini kuchaytirish orqali inson resurslariga sarmoya kiritishni strategik ustuvor yo‘nalish sifatida belgilagan.

Umuman olganda, Milliy bank aksiyadorlik jamiyati faoliyatining kelajakdagi rivojlanish istiqbollari raqamli innovatsiyalar, barqaror moliyaviy mexanizmlar va xalqaro integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirish bilan chambarchas bog‘liqdir. Bu esa bankning nafaqat milliy, balki mintaqaviy moliya tizimidagi mavqeini yanada mustahkamlash imkonini beradi.

Xulosa.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki aksiyadorlik jamiyati mamlakat moliya tizimining barqaror rivojlanishida muhim o‘rin tutadi. Bank nafaqat tashqi iqtisodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlash, balki iqtisodiyotning real sektorini moliyalashtirish, yangi investitsion loyihalarni amalga oshirish va korxonalar o‘rtasida zamonaviy moliyaviy mexanizmlarni joriy etishda ham faol ishtirok etmoqda. Xulosa qilib aytganda, Milliy bank aksiyadorlik jamiyati faoliyatining takomillashuvi mamlakatning moliyaviy mustaqilligini mustahkamlash, iqtisodiy o‘rishni jadallashtirish hamda O‘zbekistonning xalqaro moliya bozorlaridagi obro‘ini yanada oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. <http://www.wikipedia.org>
2. <http://www.cbu.uz> - O‘zbekiston Respublikasi Markaziy bankining veb sayti.
3. <https://nbu.uz> - O‘zbekiston Respublikasi Tashqi iqtisodiy faoliyat Milliy banki aksiyadorlik jamiyatining rasmiy sayti.
4. <https://lex.uz> - “O‘zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi”